

00/094

WALCZEWSKA-KLIMCZAK, Grazyna: Czy pedagogika zabaw potrzebna jest bibliotekarzom? = Poradnik Bibl. 1999. 3. no. 2-6. p.

Szüksége van-e a könyvtárosnak szórakoztatási pedagógiára?

Public relations; Szabadidő felhasználása

A szórakozás mindmáig érvényes, bár olykor „túlteljesége” miatt kritizált, meghatározása J. Huizingától származik. A „Homo ludens” című tanulmányában írja a következőket: „A szórakozás önkéntes, bizonyos meghatározott idő- és térbeli határok között végzett, önkéntesen elfogadott vagy feltétel nélkül kötelező szabályok szerinti tevékenység vagy elfoglaltság, melynek célja önmagában van, miközben a feszültség, az öröm érzése társul hozzá, annak tudata, hogy „más”, mint a „mindennapi élet”.

Az iménti meghatározásból „sarjadt” ki a szórakozáspedagógia. Ez Zofia Zaorska szerint a következő-

képpen definiálható: „A szórakoztatáspedagógia kiegészítő módszere a csoporttal végzett munkának, amelynek során csoportos párbeszédre tesz ajánlatot a résztvevők kontaktusának megkönnyítése céljából, de mindenki önmagának megtalálása céljából is. Megkönnyíti a csoport által elfogadott közös célok realizálása közben szükséges aktivitást és elkötelezettséget is.”

Ausztriában és Németországban (Gestalt-pedagógia) egyaránt sokan hisznek a szórakozáspedagógiában. Lengyelországban – az 1995. évi kezdetek után – 1998-tól egyesülete is van a szórakozáspedagógia mintegy 2000-re tehető „szerelmesének”, a KLANZA. A lengyel könyvtárak többsége még húzódozik az efféle pedagógiai ismeretek hasznosságának és szükségességének elismerésétől. Pedig azokon a csoportos foglalkozásokon, ahol a részvétel önkéntessége, a rivalizálás megszüntetése, a kommunikáció valamennyi válfajára történő biztatás, a kifejezés eszköztárának bővítése a téma, a szórakozáspedagógiai ismeretek felettébb hasznosak lennének.

(Futala Tibor)

FELHASZNÁLÓK ÉS HASZNÁLAT

Használat- és Igenyvizsgálat

00/095

KELLER, Alice - NEUBAUER, Wolfram: Dienstleistungsangebote von Bibliotheken in elektronischer Form. Eine Benutzungsstudie der ETH-Bibliothek = NFD Inf. 50. Jg. 1999. 7. no. 407-412. p.

Könyvtárak elektronikus szolgáltatásai. A zürichi Államszövetségi Műszaki Főiskolai Könyvtár használói körében végzett felmérés eredményei

Elektronikus folyóirat; Elektronikus posta; Felmérés [forma]; Főiskolai könyvtár -műszaki; Használói szokások; Számítógép-hálózat

A zürichi ETH Könyvtár az elektronikus információforrások gazdag választékát kínálja használói-

nak a természet- és műszaki tudományok különféle területein. A gyűjtemény adatbázisokból, egy gazdag hiperkapcsolat-állományt tartalmazó virtuális könyvtárból és elektronikus folyóiratokból áll. Ezen felül a szakemberek informális kommunikációs csatornák útján is gyűjtenek maguknak hasznos információkat. A Könyvtár nemrégiben felmérést készített a szolgáltatások használatáról. Kiderült, hogy a legfontosabb informális információs csatorna az e-posta. Az Interneten végzett információkeresésben jelentős szerepet játszanak a kereső robotok. A leggyakrabban a bibliográfiai adatbázisokat, illetve a virtuális könyvtárat használják. Jóllehet az elmúlt években növekedett az elektronikus folyóiratok használata, még mindig nem olyan népszerűek, mint az adatbázisok vagy a virtuális könyvtár. A használóknak több mint a fele hajlandó lenne a nyomtatott folyóiratról lemondani, ha az elektronikus változat rendelkezésre állna.

(Autoref.)

Olvasáskutatás

00/096

KÜBLER, Hans-Dieter: Mann und Buch - ein Widerspruch? Erkenntnisse aus der Leseforschung über ein weithin unbeachtetes Thema = Buch Bibl. 51. Jg. 1999. 7/8.no. 468-475. p.

A férfiak és nők eltérő olvasási szokásai

Nőolvasó; Olvasási szokások; Olvasásvizsgálat

A német lakosság olvasási kultúráját vizsgáló reprezentatív felmérések adatai a férfiak és a nők olvasási szokásait illetően részletkérdésekben ellentmondóak, alapjaiban azonban megegyezők. A szerző ezek elemzésére építette tanulmányát.

A tömegkommunikációs eszközök igénybevételének felmérése 1964 óta öt éves periódusokban rendszeresen folyik, az 1995-ben publikált adatok a következőket mutatják: 1980 és 1995 között – miköz-

ben a felsőoktatási végzettségűek száma megduplázódott – a könyvet rendszeresen (csaknem naponta) használók aránya csak néhány százalékkal emelkedett az 1980-ban mért 26% fölé. A 30 év alattiak és a csak középiskolai végzettségűek körében ugyanakkor csökkent a gyakori olvasók száma, az olvasásra fordított idejük pedig csaknem felére zsugorodott. Az olvasásra szánt idő – a lakosság egészét tekintve – 1990-ben volt a legalacsonyabb 1980 óta. A 14-19 éves fiatalok olvasásra fordított ideje csökkent, bár még mindig ők a legintenzívebb olvasók. 1990 – 1995 között csökkent a napilapok olvasottsága is, különösen a 40 év alattiak körében, a folyóiratoké viszont megmaradt. (A népszerű nagy lapok, pl. a Stern vagy a Brigitte vesztettek olvasótáborukból, miközben egyes szaklapok, pl. a számítógépes folyóiratok olvasottsága növekedett.)

1980-ban a fenti vizsgálatok adatai szerint a férfiak és a nők között azonos volt a rendszeres olvasók aránya (26-26%), 1995-re a férfiak aránya 24%-ra csökkent, a nőké viszont 32%-ra nőtt. A volt NDK tartományaiban 1990 – 1995 között mind a könyv-olvasás mind a folyóirat olvasás visszaesett, a férfiak körében erősebben, mint a nőknél.

A Bertelsmann Alapítvány vizsgálatára épülő, 1993-ban kiadott tanulmányában Renata Köcher abból indul ki, hogy a hatvanas évek végéig a férfiak és a nők olvasói intenzitása az NSZK-ban megközelítőleg azonos volt, ma viszont az asszonyok többet olvasnak, s ezt a változást nem lehet egyedül a nők képzettségi szintjének növekedésével magyarázni, a kevésbé iskolázott nők is intenzívebb olvasók.

A *Olvasási szokások Németországban 1992/93 c.* kiadvány (Stiftung Lesen) részletesen kimutatja a férfiak és nők olvasási intenzitása közötti százalékos különbséget, de azt elhanyagolhatónak ítéli. (Száz megkérdezett közül naponta olvas 15 férfi – 17 nő, hetente többször 22 férfi – 24 nő, hetente egyszer 11 férfi – 12 nő stb.) Ugyanezeket az adatokat

00/097

NEWTON, Robert - DIXON, David: New roles for information professionals: user education as a core professional competency with the new information environment = J. education. Libr. Inf. Sci. 40. vol. 1999. 3. no. 151-160.p.

Az információs szakemberek új feladatai: a használók képzésének fontossága

Dokumentáló -felsőfokú; Használók képzése; Könyvtárosi hivatás

A cikk részben egy 1998 júniusában befejezett hat hónapos kutatás eredményeire épül, amelynek célja számos, a skót könyvtárakban alkalmazott hálózati technológia fejlesztésével kapcsolatos kérdés vizsgálata volt. A technológiai fejlődéssel és a szakma változásával foglalkozó szakirodalom egészen mostanáig, eléggé szűk látókörűen, csupán a számítógépes jártasságokra helyezte a hangsúlyt. A szakma új szerepét érdemes ennél átfogóbban megvizsgálni, hiszen az információs környezet felügyelete és az online információkhoz való hozzáférés biztosítása egyaránt az információs szakemberek feladata lesz. Néhány jártasságot különösen fontosnak tart a cikk, de ezek közül is kiemelkedik az oktatási szerep, azaz a használók képzésének feladata. A szerzők stratégiai tervet ajánlanak az információs szakemberek oktatási szerepére való felkészítésre.

(Autoref. alapján)

00/098

WHITT, Alisa J.: HTML for poets = Coll. Undergrad. Libr. 6. vol. 1999. 1. no. 101-119. p.

HTML-tanfolyam „költőknek”. Hogyan szervezzünk honlap-szerkesztő kurzusokat oktatók és könyvtárosok számára?

Egyetemi oktató; Használók képzése -felsőoktatásban; Honlap

Erich Schön *Az olvasás kézikönyve* c. 1999-es kiadványban másként értékeli. A „gyakran olvasók” összevont kategóriájába (hetente legalább egyszer olvasók) 48% férfival szemben a nők 53%-a tartozik. Még nagyobb különbség van köztük az olvasás „hogyan”-jában. A szórakozás kedvéért olvas – hetenként – a nők 47%-a, a férfiak 34%-a; továbbképzés, szakmai cél vezérli a férfi olvasók 34%-át, a nőknek viszont csak 21%-át; az információt keresi az olvasásban a férfiak 27, a nők 20%-a; a személyes érdeklődés vagy a hobby vezérli az olvasást a férfiak 29, a nők 22%-ánál. A férfiak olvasási indítékai az elmúlt évtizedekben megváltoztak, a hatvanas évek végéhez viszonyítva ma kevesebbet olvasnak a szórakozás kedvéért, és többet képzettségük gyarapítása érdekében, a nők olvasói motivációja viszont alig változott.

A különbségek meghatározó okát a fiúk és a lányok eltérő szocializációjában kereshetjük. A fiúk világát (vonzódás a küzdelemhez, kalandokhoz, a technikai újdonságokhoz) mind jobban kiszolgálja a televízió és a számítógép, a lányok bensőségebb, családközpontú világában több hely marad az irodalomnak. A szerepek öröklődnek: a nem olvasó apa csak deklamációkkal – de hatástalanul – buzdítja olvasásra fiát, a családi körben csak a média válik beszédtemává, a könyv, az irodalom már nem. Az anya–lány kapcsolatban viszont még szóba kerül a személyes problémákhoz is kapcsolódó irodalom. Végső soron innét eredeztethetjük – hasonló iskolázottsági szint esetén – a nők nagyobb érdeklődését a szépirodalmi olvasmányok iránt.

(Katsányi Sándor)

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A cikk egy honlapkészítési tanfolyamot ismertet, melynek során különféle szakterületek oktatóit igyekeztek bevezetni a HTML nyelv rejtelmibe. A címével ellentétben nem kimondottan költőknek tervezték, ezzel csak a kurzus „nem-technikai” jellegére akartak utalni, hogy a humán beállítottságú oktatókat is bátorítsák a részvételre. A kétnapos tanfolyamot többször is meghirdették 1997 nyarán

egy közepes méretű amerikai főiskola (College of Charleston, SC) oktatóinak. Az oktatást, melyen hetvenen vettek részt, úgy tervezték meg, hogy független legyen a gépi platformtól (Macintosh vagy PC), az Internet-kapcsolattól (közvetlen vagy modem) és a használók technikai felkészültségétől. A cikk a célok és az alkalmazott módszerek ismertetésére koncentrál. Tárgyalja az értékelési kérdőívet, és érinti a tanfolyam ismétlésének és/vagy ki szélesítésének lehetőségét. A cikk módszertani útmutatóként szolgálhat az oktatók és a személyzet képzéséhez.

(Autoref.)

INFORMÁCIÓ-ELŐÁLLÍTÁS, MEGJELENÍTÉS ÉS TERJESZTÉS

Digitalizálás

00/099

KOUSHA, Kayvan: DVD: The next evolutionary step for publishing multimedia reference sources = Online CD-ROM Rev. 23. vol. 1999. 4. no. 203-205. p. Bibliogr. 13 tétel.

DVD-technológia: forradalmi előrelépés a multimédiára épülő tájékoztatásban

CD-ROM; Multimédia; Referenz

Amikor a CD-ROM technológia a 80-as évek közepén megjelent, néhány év múlva jelentősen megváltozott a tájékoztató könyvtárosok hagyományos szerepe. A CD-ROM-on megjelent szöveges és multimédiás referenz-források forradalmasították a könyvtári referenz-szolgáltatásokat. Most egy még fejlettebb hordozó, a DVD jelent meg (digitális video diszk, még ha a számítógépek sokoldalú digitális lemezek – digital versatile disc – nevezik is). A DVD a CD-hez hasonló, csak nagyobb kapaci-

tású: a szimpla 4,7 GB (a CD hétszerese), de a két oldalon, duplán írt DVD elérheti a 17 GB tárolóképességet is.

A DVD lejátszó alkalmas a CD-k lejátszására is. Előnye, hogy – nagyobb kapacitásának köszönhetően – több multimédia-elem integrálható a forrásokba, ritkábban válik szükségessé a lemezek közötti váltás; jobb a kép- és hangminőség; nagyobb a hozzáférési sebesség. Jó néhány referenz-mű jelent már meg ezzel a technológiával (Microsoft Encarta 99 DVD-ROM Reference Suite; Webster's International DVD Encyclopedia; Encyclopedia Electronica; Britannica DVD; a Grolier Multimedia Encyclopedia DVD-ROM verziója, stb.), sok gigabájnyi bibliográfiai, szöveges és multimédia információt tartalmazva.

Mindazonáltal kérdéses, hogy mennyi ideig tart a könyvtáraknak (különösen a fejlődő országokban), hogy felszereljék magukat DVD-meghajtókkal (ne felejtjük, jóval drágábbak, mint a CD-ROM meghajtók); lesznek-e további DVD-adatbázisok; és végül,